

Bijlage 6 Grammaticaregels

Grammatica: wat je al moet weten

Werkwoordstijden

presens	Ik leer Nederlands. We lopen naar huis.
imperfectum	Ik leerde Nederlands. We liepen naar huis.
perfectum	Ik heb Nederlands geleerd. We zijn naar huis gelopen.
plusquamperfectum	Ik had Nederlands geleerd. We waren naar huis gelopen.

Presens

De stam van een werkwoord is de infinitief zonder en:

infinitief = werken stam = werk

Dit zijn de vormen die bij het subject horen:

subject	persoonsvorm	<i>werken</i>	<i>begrijpen</i>
ik	stam	werk	begrijp
jij/je, u	stam + t	werk t	begrijp t
hij, zij/ze, hen, het	stam + t	werk t	begrijp t
wij/we	infinitief	werken	begrijpen
jullie	infinitief	werken	begrijpen
zij/ze	infinitief	werken	begrijpen

Eindigt de stam op een **-t**, dan krijgt de persoonsvorm geen extra **-t**:

heten stam: heet ik heet jij heet hij heet

Komt **je/jij** na de persoonsvorm, dan krijgt de persoonsvorm geen **-t**: **Werk je in het ziekenhuis?**

Perfectum

Het perfectum bestaat uit een vorm van **hebben** of **zijn** + het participium. Het participium van onregelmatige werkwoorden moet je uit het hoofd leren (zie bijlage 3b op de website). Het participium van regelmatige werkwoorden vorm je door **ge** + stam + **d** of **ge** + stam + **t**.

Als de laatste letter van de stam een vetgedrukte letter uit **SOFT KETCHUP** is, dan krijgt het participium een **-t**.

infinitief	stam	participium
bouwen	bouw	gebouwd
leren	leer	geleerd
werken	werk	gewerkt
fietsen	fiets	gefietst

Een participium begint met **ge-**, behalve als het werkwoord met **be-**, **er-**, **her-**, **ver-**, **ge-** of **ont-** begint:

betalen - betaald

erkennen - erkend

herinneren - herinnerd

verwachten - verwacht

gelooven - geloofd

ontmoeten - ontmoet

Imperfectum

Het imperfectum van onregelmatige werkwoorden moet je uit het hoofd leren (zie bijlage 3b op de website). Het imperfectum van regelmatige werkwoorden vorm je door stam + **-de** of **-te** voor de singularis en stam + **-den** of **-ten** voor de pluralis. Als de laatste letter van de stam een vetgedrukte letter uit **SOFT KETCHUP** is, dan krijgt het imperfectum **-te** of **-ten**.

infinitief	stam	singularis	pluralis
bouwen	bouw	bouwde	bouwden
leren	leer	leerde	leerden
werken	werk	werkte	werkten
fietsen	fiets	fietste	fietsten

Imperatief

Er zijn twee soorten imperatieven:

- 1 de gewone vorm (tegen een individu of groep): de stam → *Kom snel!* / *Luister maar even goed.*
- 2 de beleefde vorm: stam + **t** en **u** → *Gaat u maar even zitten.*

'Maar', 'even' en 'eens' maken een imperatief vriendelijk.

Modale werkwoorden

subject	kunnen		willen		moeten	
	presens	imperfectum	presens	imperfectum	presens	imperfectum
ik	kan	kon	wil	wilde/wou	moet	moest
jij/je, u	kunt/kan	kon	wilt/wil	wilde/wou	moet	moest
hij, zij/ze, hen, het	kan	kon	wil	wilde/wou	moet	moest
wij/we	kunnen	konden	willen	wilden	moeten	moesten
jullie	kunnen	konden	willen	wilden	moeten	moesten
zij/ze	kunnen	konden	willen	wilden	moeten	moesten

subject	hoeven		mogen		zullen	
	presens	imperfectum	presens	imperfectum	presens	imperfectum
ik	hoef	hoefde	mag	mocht	zal	zou
jij/je, u	hoeft	hoefde	mag	mocht	zult/zal	zou
hij, zij/ze, hen, het	hoeft	hoefde	mag	mocht	zal	zou
wij/we	hoeven	hoefden	mogen	mochten	zullen	zouden
jullie	hoeven	hoefden	mogen	mochten	zullen	zouden
zij/ze	hoeven	hoefden	mogen	mochten	zullen	zouden

Na **gaan** en de modale werkwoorden **mogen**, **kunnen**, **willen**, **moeten** en **zullen** krijg je (meestal) aan het eind van de zin een infinitief: *Ik ga een reis maken. / Ik moet nog even iemand bellen.*

Na **hoeven** krijg je **te** en een infinitief: *Ik hoef vandaag niet te werken. Soms zijn te en de infinitief impliciet: Ik hoef niets (te eten).* Zie ook verderop in deze bijlage: 'Grammatica: wat nieuw is in dit boek', over hoofdstuk 7.

Scheidbare werkwoorden

werkwoordstijd	meenemen – mijn tas
presens	Ik neem mijn tas mee .
imperfectum	Ik nam mijn tas mee .
perfectum	Ik heb mijn tas meegenomen .
met een modaal werkwoord	Ik wil mijn tas meenemen .
met hoeven + te	Ik hoef mijn tas niet mee te nemen .

Toekomst

Je kunt de toekomst uitdrukken door:

- presens - je zegt dan iets over een tijd of periode. Die tijd / periode moet nog komen: *Wij hebben over drie weken een tentamen. Ik geef volgende week een feestje.*
- **gaan** + infinitief - je vertelt iets over een plan of intentie: *Ik ga eerst het huiswerk bespreken, daarna de nieuwe tekst. We gaan straks boodschappen doen.*
- **zullen** + infinitief - de actie gebeurt bijna zeker (vaak in een formele context): *De trein zal over enkele ogenblikken vertrekken. De koning zal Nijmegen bezoeken.*

Zullen

Zullen kan verschillende functies hebben:

- een voorstel: het subject is **ik** of **wij** / **we** → *Zal ik je boodschappen doen? / Zullen we naar de sportschool gaan?*
- een belofte: het subject is **ik** of **wij** / **we** → *Ik zal vandaag boodschappen doen. / We zullen je helpen met je huis.*
- een waarschijnlijkheid: vaak met het woordje **wel** → *Antonio zal wel later komen.*
- een verwijzing naar de toekomst: vaak in een formele context, de actie gebeurt bijna zeker → *De nieuwe cursussen zullen half december op de website staan.*

Artikel

	definitief	indefinitief
de-woord	de fiets Welke fiets? Onze fiets ...	een fiets
het-woord	het boek Welk boek? Ons boek ...	een boek
diminutief	het boekje	een boekje
pluralis	de boeken de boekjes	boeken boekjes

Pluralis

Pluralis maak je met **-en**, **-s** of **-’s**. De meeste Nederlandse woorden krijgen **-en**, sommige woorden krijgen **-s** of **-’s**.

- **-en:**
Het substantief krijgt **-en** wanneer het uit één syllabe bestaat (*fietsen, boeken*), maar internationale woorden van één syllabe krijgen meestal **-s** (*films*).
- **-s:**
Het substantief krijgt **-s** wanneer het bestaat uit twee of meer syllabes en eindigt op **-el**, **-em**, **-en**, **-er**, **-je** of **-e** (*aardappels, modems, jongens, buitenlanders, biertjes, kantines*).
Internationale woorden krijgen meestal een **-s** (*champignons, films*).
- **-’s:**
Het substantief krijgt **-’s** wanneer het eindigt op **-a**, **-i**, **-o**, **-u** of **-y** (*paprika’s, kiwi’s, auto’s, menu’s, hobby’s*).

Enkele onregelmatige vormen zijn: *stad - steden, kind - kinderen, ei - eieren*.

Negatie

Je kunt op twee manieren zinnen negatief maken:

- 1 **geen:** bij indefiniete woorden → *Ik heb geen kamer.*
- 2 **niet:** in andere situaties → *Ze woont niet in Den Haag.*

moeten + hoeven

Moeten we de test vandaag maken?

Nee, jullie hoeven de test vandaag niet te maken. (Het is niet noodzakelijk.)

Overzicht van het persoonlijk pronomen

subject	object	possessief pronomen	reflexief pronomen
ik	me/mij	mijn	me
jij/je	jou/je	jouw/je	je
u	u	uw	u/zich
hij	hem	zijn	zich
zij/ze	haar	haar	zich
hen	hen	hun	zich
wij/we	ons	ons/onze	ons
jullie	jullie	jullie/je	je
zij/ze	ze/hen/hun	hun	zich

Subjectvorm en objectvorm van objecten

	subject	object
de-woord	hij Dit is mijn auto. Hij is niet nieuw.	hem Dit is mijn auto. Ik heb hem al vijftien jaar.
het-woord	het Dit is een fijn T-shirt. Het kostte dertig euro.	het Dit is een fijn T-shirt. Ik draag het heel vaak.
pluralis	ze Dit zijn leuke Nederlandse boeken. Ze zijn niet zo moeilijk.	ze Dit zijn leuke Nederlandse boeken. Ik heb ze voor mijn man gekocht.

Demonstratief pronomen

	de-woord	het-woord	pluralis
hier	deze fiets	dit boek	deze fietsen deze boeken
daar	die fiets	dat boek	die fietsen die boeken

Demonstratief pronomen – zelfstandig

die	de-woorden <ul style="list-style-type: none"> Waar is je fiets? Die staat bij de bibliotheek. 	personen <ul style="list-style-type: none"> Waar is Leona? Die is nog in de kantine.
dat	het-woord <ul style="list-style-type: none"> Waar is het boek? Dat zit in mijn tas. 	hele zin <ul style="list-style-type: none"> Wanneer ga je boodschappen doen? Dat ga ik vanmiddag doen.

Adjectief

	de-woord	het-woord	pluralis
defniet	de nieuwe fiets	het nieuwe boek	de nieuwe fietsen de nieuwe boeken
indefniet	een nieuwe fiets	een nieuw boek	nieuwe fietsen nieuwe boeken

Comparatief en superlatief

basisvorm	comparatief	superlatief	
mooi	mooier (dan)	het mooist	even mooi als
duur	duurder (dan)	het duurst	even duur als
onregelmatig			
goed	beter (dan)	het best	even goed als
veel	meer (dan)	het meest	even veel als
weinig	minder (dan)	het minst	even weinig als
graag	liever (dan)	het liefst	even graag als

Zinsstructuren

- **Hoofdzin:** subject - persoonsvorm - rest → *Wij wonen nu in Maastricht.*
- **Hoofdzin met inversie:** iets anders (vaak een tijd of plaats) - persoonsvorm - subject - rest → *Over twee weken hebben ze vakantie.*
- **Ja/nee-vraag:** persoonsvorm - subject - rest? → *Ga je morgen naar de bioscoop?*
- **Vraagwoordvraag:** vraagwoord - persoonsvorm - subject - rest? → *Waar heb je de boodschappen gedaan?*

Vraagwoorden: waar, welk / welke, wanneer, waarom, hoe, wie, wat.

- **Hoofdzin + hoofdzin:** subject - persoonsvorm - rest + conjunctie - subject - persoonsvorm - rest → *Ik ga met de bus, want mijn fiets is kapot.*
- **Hoofdzin + hoofdzin met inversie:** subject - persoonsvorm - rest + conjunctie + iets anders (vaak een tijd of plaats) - persoonsvorm - subject - rest → *Ik ga vandaag met de bus want gisteren is mijn fiets kapot gegaan.*
- **Bijzin:** conjunctie - subject - rest - persoonsvorm - andere werkwoorden → *... als ik tijd heb.*

Hoofdzin + bijzin → *Ik kom als ik tijd kan maken.*

Bijzin + hoofdzin met inversie → *Als ik tijd kan maken, kom ik.*

Conjuncties

Er zijn twee soorten conjuncties:

- 1 conjuncties die hoofdzinnen verbinden: en, of, maar, want, dus;
- 2 conjuncties die een hoofdzin en een bijzin verbinden: als, omdat, zodra, zodat, terwijl, hoewel, nadat, toen, voordat, ...

Er

Er kan verschillende functies hebben:

- 1 Er + indefinit subject / getal → *Er is een probleem met de computer. / Er zijn vijf studenten in de kantine.*
- 2 Er / daar als locatie → *Ik woon nu één jaar in Leiden. Ik woon er nu één jaar.*

Grammatica: wat nieuw is in dit boek

Hoofdstuk 1 De structuur van zinnen

De hoofdzin

Een hoofdzin is een zin met op de eerste positie het subject, op de tweede positie de persoonsvorm en dan andere elementen: *John werkt in het ziekenhuis.*

Er kan ook een ander element op de eerste positie staan (inversie). Vaak is dit een tijds- of plaats-element. De persoonsvorm blijft op de tweede positie staan. Het subject komt dan na de persoonsvorm: *Vroeger werkte John in Londen.*

Tijd komt voor plaats: *John werkte vroeger in Londen.*

Conjuncties + hoofdzin

Met conjuncties kun je van twee zinnen één lange zin maken. Met de conjuncties **maar, en, of, dus, want** combineer je twee hoofdzinnen, dus in beide zinnen is de volgorde: subject - persoonsvorm - andere elementen: *Ik werk twee avonden in een restaurant en ik studeer rechten.* Met inversie: ander element - persoonsvorm - subject: *Twee avonden werk ik in een restaurant en overdag studeer ik rechten.*

Bij **dus** zijn verschillende woordvolgordes mogelijk: *Ik ben arts geworden, dus die droom is uitgekomen. / Ik ben arts geworden, dus is die droom uitgekomen. / Ik ben arts geworden, die droom is dus uitgekomen.*

Conjuncties + bijzin

Met de andere conjuncties **omdat, als, zodat, totdat, nadat, voordat, hoewel, zodra, toen, terwijl** combineer je een hoofdzin en een bijzin. In een bijzin staan de werkwoorden aan het eind: *Ik werk twee avonden in een restaurant, zodat ik wat meer geld heb.*

Als een zin met een bijzin begint, gebruik je inversie in de hoofdzin. De persoonsvorm komt dus direct na de bijzin: *Omdat vlinders mooie kleuren hebben, vind ik ze mooi.*

Bij een perfectum in de bijzin mag **hebben / zijn** voor of na het participium: *Hij is trots omdat hij een doelpunt heeft gemaakt. / Hij is trots omdat hij een doelpunt gemaakt heeft.*

Een prepositiegroep mag ook na de werkwoorden van de bijzin: *Anje is erg blij omdat ze een mooie kamer in een studentenhuis heeft gevonden. / Anje is erg blij omdat ze een mooie kamer heeft gevonden in een studentenhuis.*

Staan in de bijzin een vorm van **gaan, mogen, kunnen, willen, moeten** of **zullen** en een infinitief, dan komt de infinitief op de laatste plaats: *Hij gaat verhuizen als zijn vrouw op het platteland wil wonen.*

- Bij **nadat** komt een perfectum of plusquamperfectum: *Ik ging studeren nadat ik had gesport.*
- Bij **toen** komt een imperfectum of plusquamperfectum: *Toen ik studeerde, woonde ik in een studentenhuis. Toen ik gitaar gespeeld had / had gespeeld, ging ik koffie drinken.*
- **Toen** kan ook betekenen: in die tijd. Het is dan een tijdselement, en geen conjunctie: *Deze foto is uit 2020. Ik woonde toen in een studentenhuis. / Toen woonde ik in een studentenhuis.*
- **Totdat** en **voordat** gebruik je ook als conjunctie in een korte vorm: **tot** en **voor**: *Ze blijft hier wonen tot hij klaar is met zijn studie. Hij heeft in Londen gewoond voor hij naar Nederland kwam.*
- **Zodat** kan niet worden gebruikt als eerste element. Je kunt dus niet beginnen met een bijzin met **zodat**.
- **Zodra** betekent 'zo snel als'. **Zodra** gebruik je ook in een formele situatie.

Hoofdstuk 2

Om te + infinitief

Om te + infinitief gebruik je:

- om een doel aan te geven. *Waarom doe je iets? Zij bewegen veel om gezond te blijven.*
- om meer informatie te geven over een substantief. *Wat voor (soort) ...? Hier is een pen om je antwoorden op te schrijven.*
- om meer informatie te geven over een adjectief. *Waarvoor is het te ...? Wat is ...? Ze vindt het leuk om piano te spelen.*

Bij een scheidbaar werkwoord is de structuur: prefix - te - rest van het werkwoord: *We vinden het leuk om aan een pubquiz mee te doen.*

Zou(den) – beleefde vraag

Bij een beleefde vraag gebruik je naast **zou(den)** ook nog **willen** of **kunnen** of **mogen** en een ander werkwoord: *Zou je me willen helpen? Zouden we hier kunnen blijven? Zou ik je pen mogen gebruiken?* Je gebruikt een beleefde vraag in formele situaties en als je beleefd, voorzichtig of vriendelijk wilt zijn.

Hoofdstuk 3 Indirecte rede

Een zin in de directe rede is een citaat: *Andre zegt: 'Het is nogal koud.'* Bij een zin in de indirecte rede gebruik je **dat**: *Andre zegt dat het nogal koud is.*

Bij een gesloten vraag in de indirecte rede gebruik je **of** (antwoord: ja / nee). Bij een open vraag gebruik je een vraagwoord (**wie**, **wat**, **waarom**, **wanneer**, enzovoort): *Kom je gauw terug? → Ik vraag of je gauw terugkomt. Wat vind je dan zo leuk aan Nederland? → Ik wil graag weten wat je dan zo leuk aan Nederland vindt.* In de indirecte rede krijg je een bijzin.

In een bijzin schrijf je scheidbare werkwoorden aan elkaar: *Per zegt dat hij morgen naar huis terugvliegt.*

Of kun je op twee manieren gebruiken:

- bij een keuze: *Ik ga volgend jaar reizen of ik blijf hier nog werken.* (hoofdzin plus hoofdzin)
- bij een indirecte vraag: *Ik vraag of je morgen komt.* (hoofdzin plus bijzin)

Hoofdstuk 4

Zou(den) – wens

Bij een wens gebruik je naast **zou(den)** ook **willen** en vaak ‘graag’ of ‘weleens’: *Ik zou graag een keer naar de Marker Wadden willen gaan. Ik zou weleens willen weten hoe ze de reis hebben georganiseerd.*

Werkwoordstijden

- **Presens** – gebruik je voor nu of de toekomst: *We gaan naar de Marker Wadden.*
- **Imperfectum** – je beschrijft een situatie in het verleden: *Vroeger gingen we vaak naar Schiermonnikoog.* Bij *toen* gebruik je imperfectum: *Toen we daar waren, regende het de hele dag.*
- **Perfectum** – gebruik je voor iets wat afgesloten is: *We hebben een fantastische reis gemaakt.*
- **Plusquamperfectum** – je praat vanuit het verleden over iets wat nog eerder is gebeurd. Het plusquamperfectum gebruik je minder vaak. Zinnen met *nadat* hebben wel vaak een plusquamperfectum: *Nadat ze de hele wereld hadden gezien, leerden ze Nederland kennen.*

Als je een verhaal vertelt over het verleden, gebruik je vooral het perfectum en het imperfectum: *We hebben een prachtige reis gemaakt. Het was mooi weer. We vonden de natuur fantastisch.* De eerste zin is in het perfectum. Het perfectum is als een camera: je gaat met die camera naar het verleden. Dan ga je inzoomen en gebruik je het imperfectum om het verhaal te vertellen. Dit idee geldt niet voor alle situaties; soms zijn perfectum en imperfectum allebei mogelijk.

Hoofdstuk 5 en 6

Relatief pronomen

Relatieve pronomina (**die**, **dat**, **waar** + **prepositie**, **waar**, **prepositie** + **wie**) verwijzen naar woorden die eerder in de zin staan: *Hier is de tekst die je moet lezen. Hij heeft een beroep waarover we een tekst hebben gelezen.* Het relatief pronomen is een deel van een bijzin, dus de werkwoorden staan aan het eind. Met zo’n relatieve bijzin kun je extra informatie geven over een persoon, object of locatie.

Die en **dat** gebruik je als het werkwoord in de bijzin geen prepositie bij zich heeft. **Die** verwijst naar een de-woord en personen en **dat** verwijst naar een het-woord: *Ik ken een schoonheidsspecialist die Vincent heet. Vandaag heb ik een afspraak met Marleen die yogalessen geeft. Het IT-bedrijf dat daar staat, heeft een prijs gewonnen.*

Als het werkwoord in de bijzin wel een prepositie bij zich heeft, gebruik je **waar** + **prepositie** voor zaken: *De tekst waarover we gepraat hebben, was heel interessant. Dat is een beroep waarmee je veel geld kunt verdienen.* Het relatief pronomen kan ook worden gesplitst: *De tekst waar we over gepraat*

hebben, was heel interessant. Dit is een beroep waar je veel geld mee kunt verdienen. Soms verandert een prepositie: 'met' wordt 'mee': *De pen waarmee ik schrijf, heb ik van mijn vriend gekregen.*

Waar zonder prepositie gebruik je voor een plaats: *Het bedrijf waar Jacinta werkt, bestaat vijftien jaar.*

Voor personen gebruik je **prepositie + wie**: *De IT-specialist met wie ik werk, heet Jacinta. Erik Scherder is een wetenschapper over wie ik veel gelezen heb.* In spreektaal hoor je ook **waarmee** en **waarover** in plaats van **met wie** en **over wie**.

In schema:

Heeft de zin met extra informatie een werkwoord met prepositie?			
Nee →	Verwijst de informatie naar een de-woord of een persoon?	Ja →	die
	Verwijst de informatie naar een het-woord?	Ja →	dat
Ja →	Verwijst de informatie naar een zaak of ding?	Ja →	waar + prepositie
	Verwijst de informatie naar een locatie?	Ja →	waar
	Verwijst de informatie naar een persoon?	Ja →	prepositie + wie

Wie en **wat** kun je ook als relatief pronomen gebruiken.

Wat gebruik je:

- als je verwijst naar indefiniete woorden als **alles**, **iets**, **niets**, **weinig**, **veel**: *Ik vertel je alles wat ik weet. Er is nog veel wat we niet van elkaar weten.*
- na **het + superlatief**: *De geboorte van zijn dochter is het mooiste wat hij in zijn leven heeft meegeemaakt. Rustig wachten is het beste wat je nu kunt doen.* In de zinnen hiervoor mag je ook dat in plaats van wat gebruiken, maar niet iedereen vindt dat goed.
- bij een **hele zin**: *Hij beantwoordt zijn mails 's nachts, wat ik een beetje vreemd vind. Mijn collega Ahmad heeft bij een ander bedrijf gesolliciteerd, wat ik heel erg jammer vind.*
- aan het **begin van een zin**, het betekent dan 'dat wat': *Wat hij zegt is onzin. Wat op straat ligt, is vies.*

Wie gebruik je:

- aan het **begin van een zin**, het betekent dan 'de persoon die': *Wie het weet, mag het zeggen. Wie klaar is met de test, mag naar de kantine gaan.*

Hoofdstuk 7

Te + infinitief

Sommige zinnen hebben meer werkwoorden. Aan het eind van een zin kan een infinitief staan. Soms komt bij die infinitief ook het woord **te**:

- persoonsvorm - andere elementen - infinitief: *Hij wil goed Nederlands leren.*
- persoonsvorm - andere elementen - **te** + infinitief: *Ze probeert in veel situaties Nederlands te spreken.*

Je gebruikt de eerste vorm als de persoonsvorm een vorm is van **mogen**, **willen**, **kunnen**, **moeten**, **zullen**, **komen**, **gaan**, **laten**, **blijven**, **zien** of **horen**: *Hij gaat een jaar in Nederland studeren. Kunnen jullie even luisteren? Mohamad komt morgen eten.*

Je gebruikt de tweede vorm na andere werkwoorden, zoals **proberen, durven, beginnen, besluiten, hoeven, zitten** of **staan**: *Hij probeert ons iets te vertellen. Durven jullie in alle situaties Nederlands te praten?*

Bij een scheidbaar werkwoord komt **te** tussen het prefix en de rest van het werkwoord: *Hoef je de les niet voor te bereiden?*

Hoofdstuk 8, 9 en 10

Er

Er heeft vijf verschillende functies. In hoofdstuk 8 worden er drie behandeld, in hoofdstuk 9 de vierde, en de vijfde leer je in hoofdstuk 10. De vijf functies kun je in twee groepen verdelen:

- de grammaticale structuur eist dat **er** wordt gebruikt, namelijk als de zin een indefiniet subject heeft (functie 1) of als het een passieve zin is zonder handelend subject (functie 5);
- **er** vervangt een (deel van een) zinsdeel, namelijk een locatie (functie 2), een combinatie met een prepositie (functie 3) of een combinatie met een telwoord (functie 4).

Voorbeelden per functie:

- 1 indefiniet subject: *Er staan groentebakken op de stoep.*
- 2 locatie: *Ik woon in Enschede, maar ik ben er niet geboren.*
- 3 in combinatie met een prepositie: *Ik ga een cursus volgen. Ik ben er benieuwd naar.*
- 4 in combinatie met een telwoord: *Heb je veel afspraken vandaag? Ja, ik heb er vijf.*
- 5 passieve zin: *Er wordt veel gepind.*

De plaats van **er**:

- in functie 1 en 5: als eerste element. Bij inversie komt **er** direct na de persoonsvorm: *Vroeger was er geen klimaatprobleem. Gisteren werden er veertigduizend Tikkies gestuurd.*
- in functie 2, 3 en 4: zo ver mogelijk naar het begin van de zin, direct na de persoonsvorm, maar na persoonlijke voornaamwoorden: *Ik heb hem er niet over gesproken.*

	plaats er	vervanging andere woorden	vervanging door daar	plaats daar/hier
1 indefiniet subject	aan het begin van de zin	nee	nee	
2 locatie	na de persoonsvorm	ja	ja	<ul style="list-style-type: none"> • aan het begin van de zin • na de persoonsvorm
3 prepositie	na de persoonsvorm	ja	ja	<ul style="list-style-type: none"> • aan het begin van de zin • na de persoonsvorm
4 telwoord	na de persoonsvorm	ja	nee	
5 passieve zin	aan het begin van de zin	nee	nee	

Als je meer nadruk wil leggen op **er**, kun je **daar** of **hier** gebruiken bij functie 2 en 3. **Daar** / **hier** komt op de positie van **er**, maar kan ook (als extra versterking) op de eerste plaats in de zin gezet worden:

Ik ben daar / hier niet geboren. Daar / Hier ben ik niet geboren.

Ik heb daar / hier geen zin in. Daar / Hier heb ik geen zin in.

Je gebruikt **er** met een indefiniet subject (functie 1) bij:

een	<i>Er is een probleem.</i>
geen lidwoord	<i>Er zijn grenzen.</i>
geen	<i>Er is geen vlees meer.</i>
telwoord	<i>Er zijn twee zakken spinazie.</i>
(n)iets	<i>Er is (n)iets veranderd.</i>
(n)iemand	<i>Er heeft (n)iemand gekookt.</i>
veel / weinig / wat / genoeg	<i>Er zijn genoeg vegetarische recepten.</i>
wie	<i>Wie heeft er gebeld?</i>
wat	<i>Wat staat er op Facebook?</i>

Je gebruikt **er** in combinatie met een prepositie (functie 3) als volgt:

er + met = ermee	<i>Ik begin met milieubewust leven. Ik begin ermee.</i>
er + naar (richting) = ernaartoe	<i>Ga je naar de les? Ik ga er ook naartoe.</i>
er + uit (richting) = ervandaan	<i>Kom je uit de groentetuin? Ja, ik kom er net vandaan.</i>

De prepositie komt aan het einde van de zin, maar als er nog werkwoorden zijn, komen die op de laatste plaats: *Het is een mooi boek, ik geniet ervan. Het was een mooi boek, ik heb ervan genoten.*

Hoofdstuk 9

Zou(den) – irrealis

Bij een irrealis kun je **zou(den)**, imperfectum of een mix gebruiken. Er zijn vier mogelijkheden: *Als ik een miljoen zou winnen, zou ik een groot feest geven. Als ik een miljoen won, gaf ik een groot feest. Als ik een miljoen zou winnen, gaf ik een groot feest. Als ik een miljoen won, zou ik een groot feest geven.*

Zou(den) en imperfectum gebruik je ook voor een advies: *Als ik jou was, zou ik hem uitnodigen voor het feest.*

Hoofdstuk 10

Passieve zinnen

De vormen van actieve en passieve zinnen zijn:

	actief	passief
presens	We betalen de rekening.	De rekening wordt betaald.
imperfectum	We betaalden de rekening.	De rekening werd betaald.
perfectum	We hebben de rekening betaald.	De rekening is betaald.
plusquamperfectum	We hadden de rekening betaald.	De rekening werd betaald.

In de actieve vorm ligt de nadruk op het subject, degene die de handeling doet. In de passieve vorm ligt de nadruk op de handeling. Door wie de handeling wordt gedaan, is vaak niet bekend of is niet belangrijk. In een passieve zin kun je met **door** laten zien wie het heeft gedaan: *De meeste Tikkies worden door studenten verstuurd.*

Passieve zinnen zonder subject of met een indefiniet subject krijgen **er**: *Er wordt steeds meer gepind. / Er zijn veel Tikkies verstuurd.* Zie ook 'Hoofdstuk 8, 9 en 10' in deze bijlage.